

Zemkopības ministrija

Latvijas skatījums atjaunojamo energoresursu izmantošanā mūsdienu ģeopolitiskajā situācijā

7. STARPTAUTISKĀ MEŽA UN SAISTĪTO NOZARU KONFERENCE

Jelgava

02.11.2022.

Valsts meža
dienests

Par ko būs runa?

- Latvijas energobilance
- Zemes izmantošanas dilemma
- Zaļā kursa (zaļās vienošanās) process, bet konkrētāk (un daļa no tā)
- «Atmežošanās regulas» priekšlikums
- RED III
- Bioloģiskā daudzveidība – Dabas atjaunošanas regulas priekšlikums
- Dažas vietējās diskusijas

Valsts meža
dienests

Latvijas energobalance

https://admin.stat.gov.lv/system/files/publication/2022-08/Nr_23_Latvijas_enerģobalance_2021_gada_%2822_00%29_LV_1.pdf

Dažas būtiskākās lietas

- Kopējais energoresursu patēriņš 2021. gadā bija 193 petadžouli 2 (PJ), kas ir par 4,9 % vairāk nekā 2020. gadā
- Kopējā energoresursu patēriņa struktūrā pēdējos gados turpina palielināties atjaunīgo energoresursu (AER) īpatsvars
- Desmit gadu laikā (2012.–2021. gads) dabasgāzes patēriņa īpatsvars samazinājies par 5,7 procentpunktiem un 2021. gadā bija 21 %
- AER patēriņš kopējā patēriņā desmit gadu laikā (2012.–2021. gads) palielinājies par 14,9 procentpunktiem un 2021. gadā bija 41,3 %
- Pērn eksportēja 43,7 PJ koksnes granulu, kas ir par 3,3 PJ (par 8,3 %) vairāk nekā 2020. gadā
- Lielākais energoresursu patēriņš 2021. gadā bija koksnes, koka un korķa izstrādājumu ražošanas nozarē – 22,2 PJ jeb 54 % no energoresursu galapatēriņa rūpniecībā

Valsts meža
dienests

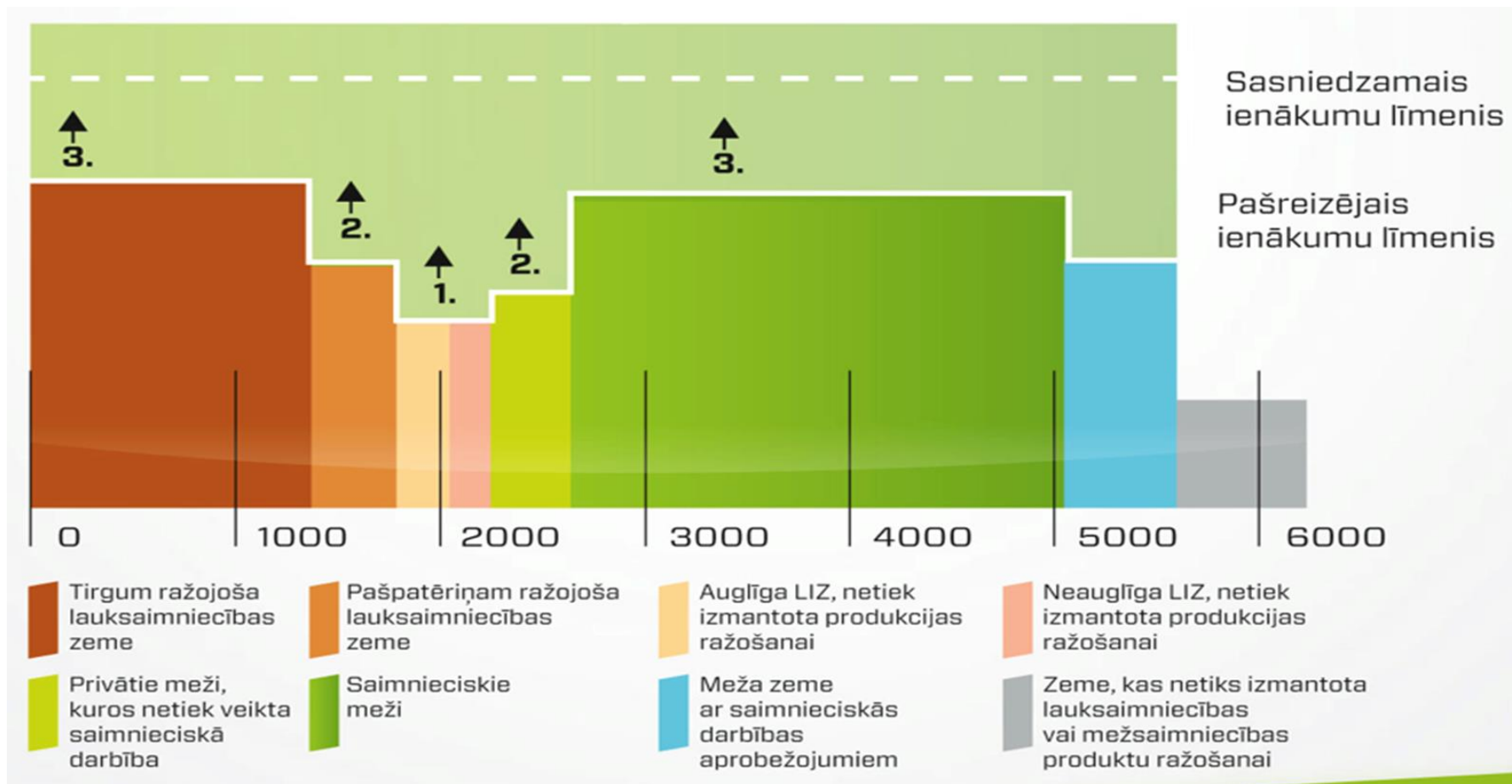
AER mērķi

- Palielinoties AER kopējam patēriņam, Latvija tuvojas AER izmantošanas veicināšanas vispārējam mērķim – līdz 2030. gadam sasniegt no AER saražotās enerģijas īpatsvaru 50 % apmērā bruto enerģijas galapatēriņā
- Latvijā ir trešais augstākais AER īpatsvars enerģijas galapatēriņā Eiropas Savienībā (ES), 2020. gadā tas bija 42,13 % (ES – vidēji 22,09 %)
- Latvijai jānodrošina, ka līdz 2030. gadam 7 % no transportā patērētās enerģijas ir atjaunīgā.
- 2020. gadā Latvijā AER īpatsvars transportā bija 6,73 %, ES – vidēji 10,22 %

Valsts meža
dienests

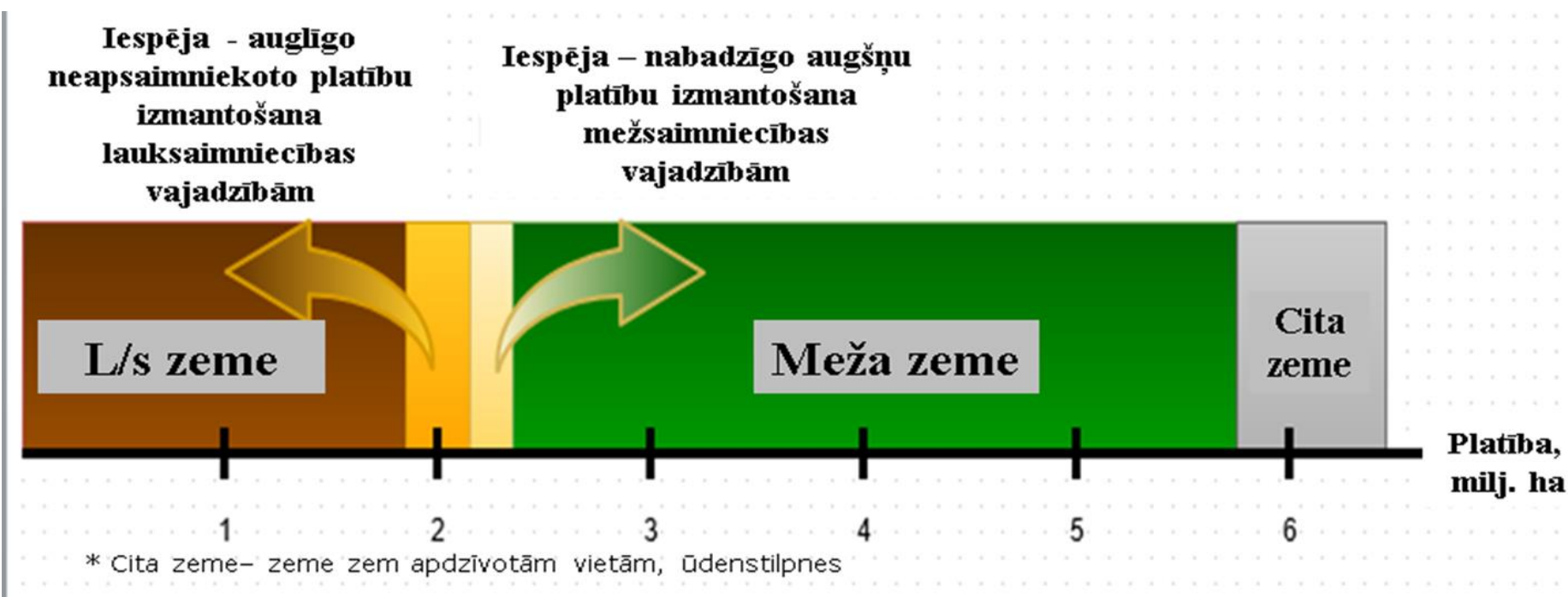
Kā mēs izmantojam zemi?

Valsts meža
dienests

Zemes izmantošanas potenciāls ko darīt?

Valsts meža
dienests

Pašreizējie izaicinājumi (arī nākotnes)

Koksnes regula – Atmežošanas regula (pašlaik priekšlikums)

REDII – REDIII priekšlikums (pašlaik priekšlikums)

Taksonomijas regula

Dabas atjaunošanas regula (pašlaik priekšlikums)

Valsts meža
dienests

Kas darbojas pašlaik

FLEGT Rīcības plāns [Forest Law Enforcement, Governance and Trade] - meža tiesību aktu ieviešanai, pārvaldībai un tirdzniecībai, tika pieņemts 2003. gadā.

Plānā noteikti vairāki pasākumi, lai novērstu nelikumīgi iegūtu kokmateriālu laišanu tirgū, uzlabotu likumīgi iegūtu kokmateriālu piedāvājumu un palielinātu pieprasījumu pēc likumīgi iegūtiem koka izstrādājumiem. Tādā veidā paredzēts mazināt nelikumīgu mežistrādi visā pasaulē. Par nelikumīgu kokmateriālu iegūvi Regulas ietvaros tiek uzskatīta kokmateriālu iegūšana tādā veidā, kas ir pretrunā ar ieguves valsts normatīvajiem aktiem.

Latvijā FLEGT kompetentā iestāde ir Zemkopības ministrija, kas saskaņā ar Regulas Nr.1024/2008 nosacījumiem veic izsniegto FLEGT licenču pārbaudi.

Viens no svarīgākajiem FLEGT rīcības plāna pasākumiem ir **ES Kokmateriālu regula**.

ES Kokmateriālu regula [EU Timber Regulation – EUTR] visās Eiropas Savienības dalībvalstīs stājās spēkā 2013. gada 3. martā.

Latvijā kompetentā iestāde, kas atbildīga par Regulas piemērošanu un kontroles veikšanu, ir Valsts meža dienests (VMD)

Valsts meža
dienests

Kas būs nākamais solis

FLEGT licencēšanas sistēma tiek saglabāta un turpinās darboties

ES Koksnes regulu aizstāt ar Atmežošanas regulu.
Plānots, ka jaunā regula palīdzēs veiksmīgāk un plašākā mērogā sasniegt ES nospraustos vides un sociāli ekonomiskos mērķus.

SAME
SAME
BUT
DIFFERENT

Valsts meža
dienests

Kāda atšķirība?

Koksnes regula

- Mērķis - ierobežot nelikumīgu mežizstrādi un ar to saistīto tirdzniecību, kā arī samazināt nelikumīgi iegūtu **kokmateriālu** patēriņu ES
- Tiesiskais regulējums tiešā veidā neattiecas uz atmežošanu
- Prasības attiecas uz **tirgus dalībniekiem** (operators) – fiziskām vai juridiskām personām – kuras pirmo reizi laiž kokmateriālus vai koka izstrādājumus ES tirgū

• Atmežošanas regula

- Priekšlikuma mērķis - nodrošināt, ka tādu no konkrētām precēm atvasinātu izstrādājumu ražošana, nav izraisījusi **atmežošanu vai meža degradāciju**
- Plašāks produktu tvērums - **kafija, kakao, palmu eļļa, soja, liellopu gaļa, ogles, koksne, kukurūza, gumija**
- Prasības attiecas uz **operatoriem un ražotājiem**
- Pārbaūžu daudzums valstij atkarībā no piešķirtā drošības līmeņa (**augsta riska valstis = % vairāk pārbaudes**)
- Produktu izcelsmes un ražošanas vietu ģeolokācija, koordinātu sistēma, satelīta attēli

Sarunu process I

Jūnijā notika Padomes sēde, kur dalībvalstis (DV) vienojās par Regulas teksta piedāvājumu

12.09. Parlamenta (PARL) balsojums par Regulu

22.-23.09. DV un Padome apsprieda 4-kolonnu dokumentu

PARL bija veicis ievērojamas izmaiņas un papildinājumus:

- jauni teksti (produktu tvērums, ģeolokācija, pārbaužu daudzums u.c.)
- jaunas un papildinātas definīcijas (other wooded land, forest degradation, forest/ecosystem conversion)
- papildus pienākumi un prasības (operatoriem, finanšu institūcijām, DV)

Sarunu process II

27.09. pirmais trialogs pēc jaunajiem labojumiem, līdz 14.10. piecas tehniskās sanāksmes

9.11. otrais trialogs, decembris/janvāris trešais trialogs

Kopējā PARL nostāja diezgan ambicioza. DE, FR, NL, IT daudzos jautājumos atbalsta ambiciozu pieeju un «vēlas iet uz maksimumu»

Ziemeļvalstis, Baltijas valstis, SK, PL, AT, BG, PT vēlas saglabāt «vēsāku» skatījumu, jo īpaši attiecībā uz koksnes produktiem

Padomes juridiskais dienests (JD) vērtē «karstākos» PARL piedāvājumus un vairumā gadījumu nepiekrīt labojumiem bez pamatotas informācijas. JD vērtē arī DV izteiktos komentārus, kur sanāksmes laikā nevar nonākt pie secinājumu (other wooded land, forest conversion, forest degradation)

Valsts meža
dienests

Jūtīgās vietas un LV viedoklis

LV, galvenokārt, atbalsta Padomes izstrādāto versiju, jo tas ir starp DV iepriekš ilgi apspriests un sagatavots kompromisa variants, kā arī pagaidām nav īsti skaidri saprotama Regulas kopējā ietekme uz DV, tirgotājiem un ražotājiem, kā arī nepieciešamie resursi tās īstenošanai.

Svarīgs jautājums par definīcijām, jo īpaši par «other wooded land», kas LV gadījumā ir ar krūmiem aizaugusi teritorija. Ieteikums iekļaut informāciju par katras valsts nacionālās datu bāzes pielietošanu un tur esošajiem zemes izmantošanas veidiem.

Produktu tvērums – LV uzskata, ka pagaidām jāattīsta darbs ar pamata produktiem, bet pēc diviem gadiem notiek produktu saraksta pārskatīšana, kā tas ir minēts Regulā.

Pārbaužu apjoma palielināšana nepieciešama pēc rūpīgāk izvērtētas ietekmes uz kopējo administratīvo slogu. Tomēr, ņemot vērā LV kopējo tirgus plūsmu, šajā jautājumā esam gatavi arī palielināt pārbaužu % (trading point)

Pilnīgi jaunas satelīta novērošanas un apsekošanas sistēmas izveide. Reāli to varētu izveidot tuvāko 5-10 gadu laikā. Jautājums – vai nevaram izmantot jau esošās sistēmas.

Situācija LV

Mums ir bāzes informācija

- Valsts zemes dienests - zemes sadalījums zemes lietošanas veidos
- Valsts meža dienests - Mežu valsts reģistrs ar meža inventarizācijas informāciju -> ciršanas apliecinājums
- Dabas datu pārvaldības sistēma «OZOLS»

Valsts meža
dienests

REDII – REDIII priekšlikums (pašlaik priekšlikums)

Esošais regulējums Atjaunojamo energoresursu enerģijas direktīva (REDII). Stājusies spēkā 2018.gada 11.decembrī

Notiek pārņemšana uz Latvijas normatīvo regulējumu - Ministru kabineta noteikumi «**Ilgspējas un siltumnīcefekta gāzu emisiju ietaupījumu kritēriji, no biomasas kurināmā ražotās elektroenerģijas kritēriji un atbilstības minētajiem kritērijiem pamatošanas, apliecināšanas un uzraudzības kārtība**» vakar tika apstiprināti Ministru kabinetā

Valsts meža
dienests

Labais stāsts

Saskaņā ar Eiropas Komisijas veikto izvērtējumu¹ par ES izmantotā meža biomasas kurināmā izejvielu atbilstību ES tiesību aktos noteiktajiem ilgtspējas kritērijiem² Latvijā iegūtās meža biomasas kurināmā izejvielas atbilst iepriekšminētajiem ilgtspējas kritērijiem, līdz ar to **ir pamats uzskatīt, ka Latvijā viss iegūtais meža biomasas kurināmais ir iegūts ilgtspējīgi.**

1. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1fe27161-abb-11eb-927e-01aa75ed71a1/language-en>

2. Eiropas Parlamenta un Padomes 2018.gada 11.decembra direktīvas (ES) 2018/2001 par no atjaunojamajiem energoresursiem iegūtas enerģijas izmantošanas veicināšanu 29.pants

Ierosinātie grozījumi, jeb RED III (2021. gada 14. jūlijā Komisija iesniedza Eiropas Parlamentam un Padomei priekšlikumu)

Eiropas Padomes viedoklis	Eiropas Parlamenta viedoklis	Latvijas viedoklis
Lai panāktu, ka Savienības ilgtspējas un siltumnīcefekta <u>gāzu</u> emisiju aiztaupījuma kritērijiem, kas piemērojami cietajiem biomasas kurināmajiem siltuma, elektroenerģijas un aukstuma ražotājās iekārtās, ir lielāks vidiskais iedarbīgums, minimālais sliekšnis šādu kritēriju piemērojamībai būtu jāpazemina no pašreizējiem 20 MW līdz <u>10</u> [...] MW.	Lai nodrošinātu lielāku Savienības ilgtspējas un siltumnīcefekta gāzu emisiju aiztaupījuma kritēriju efektivitāti attiecībā uz cieto biomasas kurināmo siltumapgādes, elektroenerģijas un aukstumapgādes ražošanas iekārtās, šādu kritēriju piemērošanas minimālā robežvērtība būtu jāsamazina no pašreizējām 20 MW līdz 7,5 MW.	Kompromisam atbalstīja direktīvas projektā noteikto jaudas pazemināšanu līdz 10 MW

Valsts meža
dienests

Padomes vispārējā nostājā izstrādātie grozījumi REDIII

SEG emisiju ietaupījumu kritēriji tiks noteikti visām
biomasas kurināmā iekārtām ar jaudu virs 10MW

Direktīvas 2018/2001 29.pantā ilgtspējas kritēriji meža biomasai
Padomes vispārējā nostājā izstrādātie grozījumi REDIII.
nebus jānovērtē katrai meža ieguves platībai, bet valsts vai reģiona
līmenī būs jāveic novērtējumu par to, vai valsts vai reģiona līmenī
tiek nodrošināts, ka meža biomasa netiek iegūta platībās ar
konkrētu statusu vai augšanas tipu – pirmatnējie meži, ļoti
bioloģiski daudzveidīgs un augstvērtīgs mežs, bioloģiski augstvērtīgs
zālājs, mitrājs vai kūdrājs.

Valsts meža
dienests

Padomes vispārējā nostājā izstrādātie grozījumi REDIII

Kaskadēšanas princips

Iekļauts jauns saistošs pienākums dalībvalstīm nodrošināt, ka enerģija no biomasas tiek ražota tā, lai līdz minimumam samazinātu pārmērīgu kropļojošu ietekmi uz biomasas izejvielu tirgu un kaitīgo ietekmi uz bioloģisko daudzveidību, un pienākums ņemt vērā atkritumu hierarhiju un kaskadēšanas principu, kura ietvaros:

Dalībvalstis nedrīkst atbalstīt:

zāģbaļķu, finiera apaļkoku, celmu un sakņu izmantošanu enerģijas ražošanai;
atjaunojamās enerģijas ražošanu, sadedzinot atkritumus, ja nav ievēroti Direktīvā 2008/98/EK noteiktie dalītās savākšanas pienākumi.

prakses, kas neatbilst Direktīvas projektā iekļautajiem kaskadēšanas principa piemērošanas biomasai pamatnosacījumiem

Valsts meža
dienests

Padomes vispārējā nostājā izstrādātie grozījumi REDIII

kaskadēšanas principi nebūtu piemērojami iekārtām, kurās ražo tikai elektroenerģiju, ja tās darbību uzsākušas pirms Direktīvas projekts spēkā stāšanās, ja vien šī elektroenerģija atbilst specifiskajiem no meža biomasas ražotajai elektroenerģijai noteiktajiem ilgtspējas kritērijiem

Turpmākie izaicinājumi REDIII

14.09.2022. apstiprinātie Eiropas Parlamenta priekšlikumi trialogam

Turpmākie soļi

Svarīgi

Pārskatīt primārās meža biomasas definīciju

Nepieļaut piedāvātos ierobežojumus attiecībā uz primāro meža biomasu no REDIII

Ievērot kaskadēšanas principus

Valsts meža
dienests

Plānotais laika grafiks

14.09.	Pieņemta Parlamenta nostāja
06.10.	Trialogs. Notikusi pirmā viedokļu apmaiņa starp Eiropas Padomi un Eiropas Parlamentu
Oktobris	Šobrīd diskusijas darba grupā nenotiek
Oktobris	Prezidējošā valsts ir ieplānojusi tehniskās diskusijas ar Eiropas Parlamentu
Oktobris-novembris	Trialogs, tiek gaidīta precizējoša informācija
2022.gada nogale – 2023.gada sākums	Eiropas Parlamenta un Eiropas Padomes diskusiju kopsaucējs par plānotajiem grozījumiem

Valsts meža
dienests

Taksonomijas regula (stājusies spēkā 2020. gada 18. jūnijā)

Taksonomijas regulā paredzētas četras ar mežsaimniecību saistītas darbības, kurām noteikti tehniskās pārbaudes kritēriji, lai tās varētu atzīt kā ilgtspējīgam finansējumam atbilstošas:

meža ieaudzēšana;

degradētu mežu atveseļošana un atjaunošana;

meža atjaunošana – meža ierīkošana platībās, kur tas kādreiz ir audzis;

meža apsaimniekošana – tāda mežsaimniecība, kuras prioritāte ir papildus CO₂ piesaiste, saglabājoša mežsaimniecība – tāda mežsaimniecība, kuras primārais mērķis ir sugu un biotopu aizsardzība.

Norit darbs un diskusijas

Ir izveidota līdzīgi domājošo valstu vēstnieku grupa mežsaimniecības jomā, kurā notiek diskusijas un viedokļu apmaiņa (SE, AT, EE, HR, PL, CZ, LT, SK, FI, LV un SI)

Virziens

Finanšu līdzekļus novirzīt tikai saimnieciskām darbībām, kuras uzskatāma par vides ziņā ilgtspējīgām

Kritēriji mežsaimniecības jomā jāsalāgo ar Atjaunojamo energoresursu direktīvu (REDII)

Valsts meža
dienests

Dabas atjaunošanas regula

Eiropas Komisijas priekšlikums publicēts 22.06.2022.

Dabas atjaunošanas regula (pašlaik priekšlikums)

Šajā regulā ir paredzēti noteikumi, lai veicinātu:

- a) bioloģiskās daudzveidības un dabas atjaunošanos visā Savienības sauszemes un jūras teritorijās, atjaunojot ekosistēmas;
- b) sasniegt Savienības vispārējos mērķus attiecībā uz klimata pārmaiņu mazināšanu un pielāgošanos klimata pārmaiņām;
- c) Savienības starptautisko saistību izpilde.

Ar šo regulu izveido sistēmu, saskaņā ar kuru dalībvalstis nekavējoties ievieš efektīvus un uz platību balstītus atjaunošanas pasākumus, kas kopā līdz 2030. gadam aptver vismaz 20 % no Savienības sauszemes un jūras teritorijām un līdz 2050. gadam — visas ekosistēmas, kam nepieciešama atjaunošana.

Valsts meža
dienests

ATJAUNOŠANAS MĒRĶI UN PIENĀKUMI

Mērķis panākts Eiropas nozīmes biotopu stāvokļa uzlabošanos

Dalībvalstu pienākums ir ieviest pasākumus, lai uzlabotu vai atjaunotu Eiropas Savienības nozīmes biotopu stāvokli, kuri nav labā stāvoklī.

Šādi pasākumi jāievieš vismaz 30 % vismaz līdz 2030. gadam, 60 % līdz 2040. gadam un vismaz 90 % (100%) līdz 2050. gadam.

Latvija savā Biotopu novērtēšanas ziņojumā ir norādījusi, ka visi meža biotopu veidi ir sliktā stāvoklī.

Papildus pienākumi meža ekosistēmu atjaunošanai

Jāievieš atjaunošanas pasākumi, kas vajadzīgi, lai uzlabotu meža ekosistēmu bioloģisko daudzveidību, papildus tām teritorijām, kurās veic biotopu uzlabošanas un atjaunošanas pasākumus.

Valsts līmenī jāpanāk pieauguma tendenci katram no šādiem meža ekosistēmu rādītājiem:

- a) stāvoša atmirusi koksne;
- b) guļoša atmirusi koksne;
- c) mežu īpatsvars ar nevienmērīgu vecumu;
- d) meža savienojamība;
- e) parasto meža putnu indekss;
- f) organiskā oglekļa krājumi.

Tendences mērīs laikposmā no šīs regulas spēkā stāšanās dienas līdz 2030. gada 31. decembrim, un pēc tam ik pēc trim gadiem, līdz tiek sasniegts apmierinošs līmenis, kas noteikts nacionālos atjaunošanas plānos.

Valsts meža
dienests

Latvijas izaicinājumi

Paredzams, ka mežsaimnieciskai ražošanai pieejamās platības samazināsies.

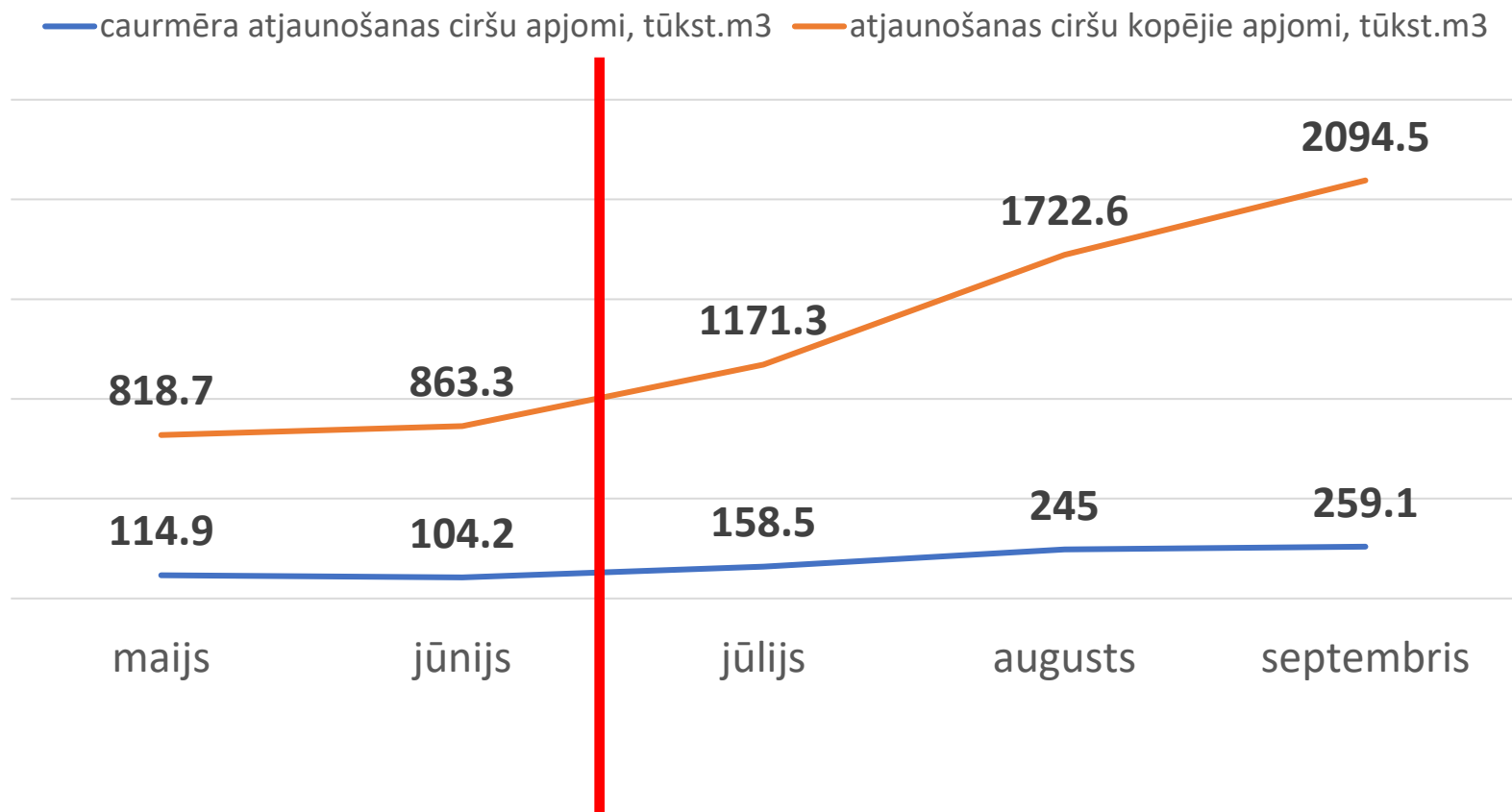
Visi Eiropas nozīmes mežu biotopu veidi saskaņā ar Nacionālo ziņojumu Latvijā ir sliktā stāvoklī, tas nozīmē, ka atjaunošanas pasākumi būs jāīsteno visiem biotopu veidiem. Jāapzinās, ka šiem procesiem būs būtiska ietekme uz mežsaimniecību.

Nacionālā atjaunošanas plāna izstrāde.

Latvijā īstenojamie pasākumi un sasniedzamie rezultāti būs jāiekļauj šajā plānā un tā izpildei sekos līdz Eiropas komisija.

Sarunās ar EK Latvija norāda, ka arī dabas atjaunošanas plānā būtu jāatrod līdzsvars starp vides, ekonomikas un sabiedrības vajadzībām.

Caurmēra atjaunošanas ciršu attiecība pret atjaunošanas cirtēm kopā

*Folianti nodzeltē, pilsētu spožums nobāl, bet
dabas grāmata ik gadus iznāk jaunā izdevumā.*

Andersens H. K.